
ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК ТВОРЧА АКТИВНІСТЬ ВИКЛАДАЧА

Т. П. ТАНЬКО

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
м. Харків

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕДАГОГА В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Ключові слова: розвиток, творчість, педагог, система
післядипломної педагогічної освіти, безперервна освіта.

Підготовка педагогічних і науково-педагогічних працівників, їх професійне вдосконалення – важлива умова модернізації сучасної освіти. Професійна підготовка вчителів та подальше підвищення кваліфікаційного рівня, в цілому, визначається соціальним замовленням суспільства на високопрофесійного фахівця, здатного здійснювати якісну підготовку, навчання та виховання підростаючого покоління. Висуваються нові завдання в системі освіти, передбачається запровадження в педагогічний процес новацій, для створення яких необхідний достатній та високий рівень розвитку творчого потенціалу вчителів, що робить дослідження *актуальним*.

Вагомим є факт наявності високих професійних якостей педагога, що дозволяють йому рухатись крізь умови прогресу, модернізації системи освіти, адже „про творчий потенціал можна говорити за досягненнями. Але потенціал – це лише можливість успіху” [3, с. 80]. Саме тому важливим для вчителя залишається факт готовності до розвитку творчого потенціалу, власне творчої діяльності, що здійснюється під час підготовки та перепідготовки у системі післядипломної педагогічної освіти.

Мета статті полягає в з’ясуванні оптимальних шляхів розвитку творчого потенціалу педагога у післядипломній педагогічній освіті.

Вивчаючи теоретичні основи формування творчих здібностей педагогів у процесі післядипломної освіти, відомі педагоги і психологи (А.Алексюк, Г.Балл, В.Бондар, М.Євтух, І.Зязюн, В.Козаков, В.Ковальов, Н.Кузьміна, В.Моляко, Н.Ничкало, В.Семиченко, В.Сластьонін, Б.Федоришин, О.Щербаков) дійшли висновку, що основою з якостей педагога є творчість, яка проявляється в уміннях бачити нове, діяти незалежно від обставин, ризикувати, альтернативно мислити, проектувати.

Є окремі наукові дослідження, в яких виділено категорію творчості в уміннях пошуку проблем, швидкості мислення, легкості асоціювання та вираження, швидкості мовлення, здатності встановлювати категорії об’єктів, гнучкості мислення, контролювання асоціацій, виведення наслідків, формування символів тощо [3, с. 81].

Творчий потенціал представлено у науковій думці як такі основні здібності: невичерпна енергія; математичні здібності; винахідливість; пізнавальні здібності; чесність, прямота, безпосередність; бажання володіти фактами; намагання до оволодіння принципами (закономірностями); бажання відкриттів; інформаційні здібності та ін. [4, с. 9]. Проте в інших джерелах називають дещо інші складові творчого потенціалу: намагання до розвитку, духовного зростання; здібності дивуватись..., орієнтуватися у проблемі..., безпосередність..., дивергентність мислення; здатність до швидкого набуття знань та ін. [4, с. 9 – 10].

Таким чином, бачимо, що „для будь-якої творчої роботи потрібні різні здібності” [3, с. 81]. Питання в тому, як максимально ефективно розвивати потенціал педагога у системі післядипломної освіти та сприяти його продуктивній професійній діяльності.

Розвиток творчого потенціалу педагога передбачає стратегічні напрями розвитку суспільства та створення освітніх комплексів, в межах яких здійснюватиметься реформування системи підготовки, підвищення професійної майстерності управлінських та педагогічних кадрів. До того ж, творчий потенціал людини, який тримається на „трьох китах”: інформація; прийоми, методи, способи, стратегії, необхідні до розв’язання проблеми; мотивація [7 с. 69], за Т. М. Третяк, має безперервно розвиватись, підживлюватись. Цьому сприятиме система післядипломної педагогічної освіти. Відповідно структура і зміст системи післядипломної освіти на сьогодні є синтезом роботи у галузі теоретичної (самоосвітньої) діяльності і практичної (без відриву від навчально-виховної діяльності педагога); виконує функції, серед яких основними є ”розвиток професіоналізму педагогів, забезпечення науково-методичного супроводу інновацій, проведення регіональних науково-педагогічних досліджень” [6, с. 76], що призводять до зміни уявлень про післядипломну педагогічну освіту, зокрема: ”нові задачі післядипломної освіти вимагають розробки нових підходів... Інститути післядипломної освіти мають стати не стільки центрами систематичного проведення курсів підвищення кваліфікації, скільки центрами організації самостійної роботи педагогів, регіональними центрами освіти комплексно-інтегруючого характеру. Діяльність інституту має носити випереджально-моделюючий характер..., соціокультурну і ціннісну переорієнтацію освітньої діяльності, нові стратегії в управлінні та фінансуванні навчальних закладів” [6, с. 76].

Отже, виходить, що на створення освітніх комплексів знадобляться вагомі витрати часу, коштів, що за сучасних умов не є оптимальним вирішенням проблеми. Але, створити належні педагогічні умови для розвитку творчого потенціалу педагогів у системі післядипломної освіти – цілком можливо.

За умов, створених сьогодні у системі післядипломної освіти, можливий обмін досвідом і навчання тонкощам професійної майстерності за різними напрямами у межах предмету (подекуди й суміжних дисциплін). Пріоритети навчання необхідно визначати не тільки за досвідом і безпосереднім обміном ним, а й за вагомістю наукового компоненту професійної діяльності.

Аналізуючи Стандарт професійної якості, запровадження системи управління якістю на основі стандарту ISQ 9001:2000, М. Лахижа визначив основні пріоритети розвитку професіоналізму високої якості: ”Для того, щоб працівники могли і хотіли забезпечити високу якість виробничих процесів, вони повинні мати необхідну інформацію про те, що і як робити; мотивацію до високої якості своєї праці; відповідну кваліфікацію й трудові навички; безперервно навчатися новим прийомам праці, а всі разом утворювати команду, зацікавлену у високій якості продукції” [2, с. 5].

Як бачимо, творчий потенціал особистості педагога – явище багатокомпонентне. Основною педагогічною умовою його розвитку у післядипломній системі освіти

має стати, на нашу думку, поділ роботи з педагогами на два рівноправних модулі, відповідно до усталених форм роботи у післядипломній системі освіти.

Перший модуль – навчання і розвиток творчості педагогів; другий – саморозвиток творчості педагогів. У першому випадку педагогові подають теоретичний і практичний базис творчої діяльності, а в другому – педагог має свідомо привчити себе до певних розумових операцій, пов'язаних із творчою діяльністю, що мають бути закріплені у свідомості, – мова йде про „стратегічну організацію свідомості, що дозволяє впорядковувати зміст потоку пізнання, знаходити в хаосі конкретні системи, проектувати їх та будувати, орієнтуючись також на об'єктивні показники, відповідних вимог, які існують у реальності” [4, с. 7].

У процесі розвитку творчого потенціалу педагогів особливе значення набуває саморозвиток. Саме він визначає здатність особистості педагога перетворювати власну життєдіяльність та професійні орієнтири. Творчий потенціал вчителя надихає його, пробуджує бажання діяти та отримувати необхідні на певному життєвому та професійному етапах результати. Діяльність у даному випадку розглядаємо і як площину для індивідуального самоствердження особистості. Творчість створює позитивний емоційний стан, здатний надихати особистість, використовуючи нетрадиційні способи діяльності, створювати можливості реалізації власного духовного потенціалу.

Кожний з цих модулів для продуктивної роботи над розвитком творчого потенціалу особистості має включати наступні аспекти: потреби соціального й особистого запитів вчителя; потреби сучасної освітньої системи; актуальні потреби особистого і професійного характерів слухачів підвищення кваліфікації; різнобічні зацікавлення слухачів; рівень компетентності, кваліфікації слухача (знання та практичні навички педагога); спрямованість підвищення кваліфікації та зміст вимог до кваліфікаційного рівня педагога; прагнення розвитку й удосконалення української педагогічної освіти з метою виходу на європейський простір; реалізацію концептуальних засад Болонського процесу, що є актуальним зовнішнім чинником впливу на педагогічну систему України.

Диференційована робота з модулями дозволить розвивати мотивацію до пізнання і самопізнання; забезпечить генерацію ідей та створення оригінальних рішень типових педагогічних проблем; розвиватимуться можливості прогнозування та уявлення і „накладання на себе” ідеальних образів педагогічної майстерності. В цілому робота з педагогами у післядипломній освіті сприятиме розвитку альтернативного мислення та впевненості вчительства.

Навчання і розвиток творчості у всіх формах системи післядипломної освіти (курси підвищення кваліфікації; самоосвітня діяльність; професійна діяльність у навчально-виховній галузі; міжкурсовий період; науково-дослідницька діяльність учителів; участь у роботі методичних об'єднань тощо) зведено до набуття вчителями практичного досвіду із самопроявлення та алгоритму використання при цьому необхідних засобів та прийомів самопрезентації. Досвід проявлення закріплює за педагогом стан „успішності” та неповторності, стимулюючи до нових відкриттів та рішень, створення та оновлення педагогічного досвіду.

Висновки. Таким чином, творчий потенціал педагога у всіх ланках післядипломної освіти є різновидом професійної діяльності, що характеризується системою типових і професійних задач, які є основою для формування соціального за-

мовлення, цілей і змісту відповідної освіти, а отже, й провідним фактором модернізації сучасної освіти.

Дослідження розвитку творчого потенціалу педагога у післядипломній системі освіти є *перспективним* у контексті сучасних освітніх трансформацій, адже сприяє диференціації професійної освіти, творчому прояву особистості педагога у професійній діяльності, сприяє підвищенню фахової майстерності, а найголовніше – покращенню навчальної взаємодії „Вчитель – вчитель”, „Вчитель – учень” та загального рівня якості сучасної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Гура О.* Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності: навчальний посібник. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 224 с.
2. *Лахижа М.* Стандарт професійної якості / Урядовий кур'єр. – 2007. – № 15. – С. 5.
3. *Лук А.* Творчество // Наука и жизнь. – 1973. – № 2. – С. 79-83.
4. *Моляко В.* Проблемі психологи творчества и разработка подхода к изучению одаренности // Одаренный ребенок. – 2004. – № 3. – С. 6-14.
5. *Навазова Т.* Образовательный холдинг как инновационная организация системы непрерывного профессионального образования // Человек и образование. – 2005. – № 2. – С. 20-24.
6. *Сорочан Т.* Безперервний процес професіоналізму педагогів у системі післядипломної освіти // Післядипломна освіта в Україні. – 2005. – № 1. – С. 75-80.
7. *Третяк Т.* Вплив негативних чинників на реалізацію і розвиток творчого потенціалу особистості // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 10. – С. 69-72.

Т.П. Танько

Харковский национальный педагогический университет имени Г.С. Сковороды,
г. Харьков

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ПЕДАГОГА В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ СИСТЕМЫ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье рассматриваются особенности развития творческого потенциала педагогов в условиях модернизации системы последипломного педагогического образования.

Ключевые слова: развитие, творчество, педагог, система последипломного педагогического образования, непрерывное образование.

T.P.Tan'ko

DEVELOPMENT OF CREATIVE TEACHER'S POTENTIAL IN THE CONDITIONS OF MODERNIZATION THE SYSTEM OF AFTERTRAINING PEDAGOGICAL EDUCATION

In this article we speak about quintessence developmental of teacher's creative potential in conditions of modernization of the system of post-diploma pedagogical education continuous.

Key words: development, creative, teachers, system of post-diploma pedagogical education, continuous education.

*Одержано 18. 03. 2009 р.
Рекомендовано до друку 19. 05. 2009 р.*